

IN HET MUSEUM

Joost van Driel
In het museum

ROMAN

Voor Judith

Vormgeving boek: Mulder van Meurs

Omslagillustratie: Sabien Clement

Foto auteur: J.Z. Besselse

ISBN 978 94 6001 520 5

D/2017/11.676/339

e-boek 978 94 6001 535 9

NUR 301

Nooit had David Schijndels durven hopen dat hij in een dinosaurus zou veranderen. De dag was niet slecht begonnen, maar dat het leven zo mooi zou eindigen...

Mama had hem wakker gemaakt met het bericht dat ze in de Jaguar naar papa toe zouden rijden. Ze had zelfs gelachen terwijl hij verbaasd in zijn ogen wreef. 'Kom, kleed je aan.'

Hij hield zijn mond. Niets verpesten, niets verpesten, niets verpesten. Mama vloekte niet. Ze schold zijn vader niet uit. Het was een goede dag. Ze zouden naar Brussel rijden en papa terug naar huis halen.

'Doe je mooiste overhemd aan, we laten ons verdomme niet kennen.'

Het zou een goede dag worden.

*

Jaren eerder, toen David net zes jaar was, zei papa onverwachts: 'Kom mee knul, we gaan naar Amsterdam. Met de trein.'

Waar was mama toen? In de keuken, in de tuin, op de bank, tijdschrift op haar schoot, sigaret in haar mond?

Keek ze even peinzend naar hen op? ‘We gaan met de trein en zijn vanavond terug,’ zei zijn vader. ‘Wat vind je ervan?’

David vond het een prachtig plan. Amsterdam. Met de trein.

Een uurtje later zoefden ze hoog boven de polder. Licht en water en wolken. Papa die glunderend om zich heen keek. Zijn parse Borsalino naast hem. David vroeg iets over Amsterdam. ‘Je zult wel zien, je zult wel zien. Geduld is een...’

‘Schone zaak,’ zei David.

‘Precies, en daarom nemen wij de trein en niet de auto, want genietingen moet je afdwingen in het leven, en wachten is dwang, en... weet je, Daaf, de mensen kunnen niet meer wachten. Dat is hun gebrek. Het leven biedt hun geen genot.’ Daarna zweeg zijn vader, alsof hij wilde illustreren dat ze in stilte behoorden te wachten. Later vroeg David zich af of zijn vader misschien zenuwachtig was geweest, die eerste keer dat ze zonder vervoersbewijs in een trein naar Amsterdam gingen maar in Brussel terecht kwamen. Nee, natuurlijk wist papa toen al dat ze dit uitstapje vaker zouden maken.

Zijn vader kon zwijgen, maar praten kon hij beter, lang en wijdlopig, over alles en tegen iedereen. David wist dat de stilte die papa bijna een uur in acht had genomen de opmaat was tot een lange monoloog. Over de levenskunst, over het leven als reis en jezelf als machinist op een onvermoeibare locomotief die doordendert, op weg naar verre streken, nieuwe avonturen, over noord en zuid, de Hollanders en de Vlamingen, het leven als waarheid en als leugen, en dit alles aan David verteld met zelfverzekerde

gebaren vol speelse grandeur, die zelfs de conducteur overtuigden toen bleek dat papa de kaartjes kwijt was.

‘Natuurlijk meneer, dat kan gebeuren. Waar gaat u heen?’

‘Amsterdam, jawel, daar gaan we heen.’

Papa vertelde dan een gewichtig verhaal waarin de namen van verschillende burgemeesters werden genoemd, hijzelf was lid van het parlement, inspecteur van de spoorwegen, lid van de directie van dit of dat, ‘en u moet weten dat uw trein een fantastische aanblik biedt, in mijn ogen weliswaar, maar u mag trots zijn op de wijze waarop u met dit stuk techniek deze afgelegen contreien bereikbaar weet te maken, ja, niet in de laatste plaats is dat uw verdienste, meneer, mag ik uw naam? Ik wil dat uw superieuren op de hoogte worden gesteld van uw arbeidsethos!’

En ze ontvingen een handgeschreven briefje van de welwillende conducteur. Vrije doortocht. Papa grijnsde geheimzinnig naar David. Knipoog. Vinger voor de lippen. David knikte onmerkbaar.

*

In Roosendaal, na een uur gemoedelijk door het Zeeuwse land te hebben geboemeld, stapten ze snel over op de trein naar België, aan de overkant van het perron, een drukke, chique trein waarin papa altijd nerveuzer oogde dan normaal, onrustiger sprak met de medepassagiers en minder oog had voor zijn zoon, behalve als de conducteur hun kant op kwam zetten. Dan duwde zijn vader David voor zich uit door het gangpad de andere kant op, waarna ze uitstapten bij het eerstvolgende station, om vervolgens weer

op een andere trein te stappen. Essen. Antwerpen. Mechelen. Helemaal naar Brussel.

David had niets door. Hij was papa's vriend en samen reisden ze in het geheim door verre landen, zoals zijn vader hem voorhield. Pas later, toen hij beter kon lezen en begreep wat de naambordjes op de perrons betekenden, snapte hij dat ze niet in Amsterdam waren uitgestapt, maar in de hoofdstad van België – en zelfs toen viel het kwartje tergend langzaam, als een steentje in het dikste slijk van een rivier. Toen hij eindelijk doorhad dat papa hem al die tijd voor de gek had gehouden, met dat exotische Amsterdam vol Fransen en Belgen, speelde hij het spelletje mee. En als ze 's avonds laat thuiskwamen en mama vroeg hoe het was geweest, dan zeiden ze dat het schitterend was geweest, ja prachtig was het in Amsterdam geweest.

*

In de grote stad lunchten ze. Naast elkaar, op leren banken. Ze werden bediend door norske obers en rondom hen zaten rokende mensen die op zachte toon gesprekken voerden. Hij wilde een tosti. Papa vroeg met een gek gezicht om 'een geroosterd heerschap', een opmerking die de obers niet begrepen. Croque monsieur, *monsieur*, zei papa dan, en schalks naar David: 'Je moet ze een beetje afblaffen, de bediening hier. Dat hoort zo.'

Na een tijdje hadden ze een vast etablissement genaamd 'Rebecca'. Het lag niet ver van het Centraal Station. Een forse dame bediende, scheldend in een taaltje waarin hij soms Nederlandse woorden herkende. Was zij

Rebecca? Ze mocht hem wel, verwende hem met aandacht en lekkere toetjes. Chocolade-ijs, vanillecrème, vruchten-yoghurt, bonbons. Ze noemden papa ‘Nicolas’, op zijn Frans uitgesproken. ‘Nicolas! Hier, een pint, geniet ervan, mijn manneke.’ Haar blafte papa niet af.

Vaste routes liepen ze, met vaste rituelen. Langs boekhandels en galleries, langs marktjes en muziekwinkels; ze kochten boeken en grammofonplaten en bij een kraampje op straat kreeg David een plastic smurf van een paar centimeter hoog, elke keer een nieuwe, en het was die smurf waarmee David altijd speelde in de volgende pleisterplaats, de winkel voor dameskleding. Daar werd hij in een fauteuil in een hoekje geduwd door de dwingende handen van de geparfumeerde vrouwen die hem verder geen blik waardig keurden, terwijl zijn vader iets liet inpakken in paars pakkpapier met een witte strik eromheen.

Daarna het hoogtepunt. Het dinomuseum.

‘Het Instituut,’ noemde papa het. Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen. Dat stond op het bord. Hij vroeg niet om uitleg – Belgisch? Bélgisch? – en die sluwe vos van een papa had zich vast ook wel uit de situatie gepraat. ‘Jazeker, die Belgen zitten overal, en de Nederlanders zitten in België, je kent je geschiedenis toch wel, de Hollandse bezetting van onze zuiderburen? En nu hebben ze als grap in Amsterdam een stuk grond gekocht en dit prachtige museum laten bouwen, een stukje België in onze hoofdstad. Wat vind je ervan?’ Zoiets zou papa gezegd hebben.

En wat maakte het ook uit? Het schriële bedrog en de praatjes, ze vielen in het niet bij de grandioze zaken die David zag achter de deuren van het Instituut.

Na de hellende gang kwam een zaal die hem deed denken aan een oude stationshal. Zijn trippelende voetstappen en de zware van zijn vader klonken op het zwart-witte tegelwerk. Daarna gingen ze over balkons met metalen versiersels die leidden naar een stalen trap met houten leuning, alles in grillige vormen. Davids aandacht voor al die details verslaptte toen hij plotseling in de ogen van een zwarte dinosaurus keek. Een spitse, vogelachtige schedel die zoveel groter was dan zijn zesjarige lijf, neusgaten waarin zijn eigen hoofd kon verdwijnen, afgebroken, scheefstaande tanden. De halswervels gingen vloeiend over in schouders en nek, rug en buik, waarvoor armbotten en handen en vingers hingen. Hij telde de ribben en langs de licht krommende rug daalde hij af naar de ranke staartbotten die smaller en smaller werden, totdat de staart in het niets oploste. Zijn ogen gingen naar de achterpoten die ferm op de grond op de verdieping onder hen stonden en pas daarna, toen hij bedwelmd verderliep, de ene hand op het dikke glas van de vitrine, de andere hand steviger dan ooit in die van papa, zag hij dat er zoveel meer stonden. Een woud, vergroeid met de vloer. Een hele kudde. Hij probeerde ze te tellen maar kwam er niet uit.

‘Dertig, *amigo*. Het zijn er dertig. Dertig Iguanodons.’ Ze daalden af naar de zaal beneden hen. Hij liet papa’s hand los. Slechts skeletten zijn het, besefte hij, versteend en vastgeklonken aan het marmer van het museum. De beesten torenden boven hem uit, leken in de lucht te snuiven, te reiken naar een onzichtbaar bladerdek, met elkaar te praten, en dat alles zonder acht te slaan op de mensjes aan hun voeten.

Voor hen ontvouwde zich een vergane wereld. Boven

hun hoofd vloog met gespreide vleugels een Quetzalcoat-lus. Een nest vol versteende eieren van de Maiasaurus trok hun aandacht. In de schaduw van een Triceratops met zijn drie hoorns en beenschild herkende David de puntige beenplaten van een uitgestrekt skelet van de Stegosaurus en in een hoek van de zaal zag hij de koning, hoger en angstaanjagender dan alles wat hij gezien had.

De Tyrannosaurus rex.

‘Slechts een kopie,’ vertelde papa, met een stem zo zacht dat het leek alsof hij toch bang was dat de Tyrannosaurus die opmerking verkeerd zou opvatten. Als aan de grond genageld bleef David staan kijken naar dat gigantische dier met zijn schedel vol tanden. Verstild gromde het naar een onzichtbare prooi. Misschien wel naar die Diplodocus die zonder enig gevaar te vermoeden in de hoek van de zaal scharrelde? Of naar die Plesiosaurus die iets verderop aan het plafond hing te zwemmen in de lucht, groter dan een walvis, gevaarlijker dan welk reptiel ook? En plotseling, toen hij de vingerkootjes in de vinnen van het beest telde, voelde hij een rilling over zijn ruggengraat gaan. Het was alsof in dat tochtige overblijfsel van die reuzenhagedis boven hem toch nog een hart klopte en adem stroomde. Hij keek omhoog naar papa, maar die stond niet meer naast hem. Zijn hand was even leeg als de skeletten rondom hem.

In paniek speurde hij in het rond. Vreemdelingen en dinosauriërs. Niets dan dat. Hij liep om de Tyrannosaurus, hij wandelde door de zaal, angst als een fossiel in zijn stenen buik, en pas na wel tien hijgende rondjes zag hij papa zitten op een smeedijzeren bankje onder het skelet van een mammoet. Naast hem zat een vrouw, ze leek geheel in zijn ban.

‘Papa!’

Hij sprong in de wollen jas die rook naar vader en sigaren. Toen hij zich had vermand zag hij de vrouw naar hem kijken. ‘Werd je achternagezeten door de T-rex?’ vroeg ze. Hij schudde zijn hoofd en vocht tegen de tranen. Haar stem, de manier waarop ze keek, het was alsof ze hem belachelijk wilde maken. Papa zweeg toen ze een hand op zijn schouder legde en wegliep. Zijn vader keek haar na.

‘Gaan we naar huis?’

Het duurde even voordat zijn vader reageerde. ‘Ja, natuurlijk, kom, we gaan, het is een lange reis.’

In de trein wilde hij vragen of ze dat cadeau met die strik wel hadden meegenomen, voor mama, maar hij was te moe en zijn vader oogde zwijgzamer dan normaal.

*

In dat jaar ontstond de traditie. Ze gingen bijna elke maand met de trein weg, meestal in het weekend, maar soms vroeg papa aan het schoolhoofd vrij voor zijn zoon. Ongekend geluk. Op een doordeweekse dag naar die verre stad! Samen met papa naar de dinosauriërs! Eten in een cafeetje, als al zijn klasgenootjes in hun schriften werkten, en aan hen liet hij de volgende dag trots een nieuwe smurf zien. Ruimtesmurf, knutselsmurf, brilsmurf, grote smurf, lolsmurf, smulsmurf, hij had ze allemaal. En natuurlijk smurfin, die lieve smurfin. ‘Die ene vrouw voor al die mannen,’ zoals papa opmerkte in de trein naar huis. ‘Waarom zou dat zijn?’ David wist het ook niet maar hij had medelijden met haar.

Zijn vader was een lange, rijzige man met een buikje dat pas in de avond te voorschijn kwam als hij vermoeid op de bank zat en David hem gebruikte als springkussen. Op oude foto's had hij een baard, maar die had hij afgeschoren sinds hij 'in zaken' was gegaan. Het leek alsof hij zich schuldig voelde vanwege zijn lengte, een ruime twee meter waarmee hij bijna iedereen oversteeg en kon intimideren. Misschien was hij daarom vriendelijk en lief, geduldig en speels, zo anders dan de vaders van Davids vrienden uit het dorp. Boerse types waren dat, snel boos op hun kinderen, altijd foeterend en vermoeid. Nee, zo was papa niet.

Hij herinnerde zich een uitspraak van zijn vader tegenover de huisarts en burgemeester op een zondagmiddag. Sigaren, whisky, op de achtergrond de jazz waarvan zijn vader zo hield, en David spelend in de hoek van de kamer of lezend in een boek. En luisterend. Een bezorgd gesprek over de jongens in het dorp, een recente mishandeling van een echtpaar door dronken jongeren. De burgemeester had het over straffen en opvoeden, de jeugd die te verwend was, de huisarts knikte instemmend, en hij, David, vond de ogen van papa die knipoogde en zei: 'Nee, nee, juist niet. Te weinig liefde, te weinig passie, te weinig aandacht. Dat is het probleem. Te weinig liefde.'

De burgemeester en de huisarts keken hem niet-begrijpend aan.

‘Ze zijn te weinig verwend, dat is het.’

‘Maar mijn beste Nico, die kinderen verdienen een pak rammel. Tucht en orde, geen liefde.’

‘Dé fout van deze tijd. Kinderen krijgen te weinig liefde. Je kan een kind niet genoeg verwennen.’

Bedenkelijk keek de burgemeester naar zijn vader, naar de huisarts, naar David. ‘Hij heeft geluk.’

‘Ach, kinderen moet je vergeven, toch? Hier.’ Zijn vader schonk bij. Bellen dure whisky, een relatiegeschenk dat verstopt zat in een levering overhemden uit Engeland. En de notabelen staakten hun verzet.

*

Een andere herinnering. Het bezoek aan de winkel vol keukenspullen in de nabijgelegen stad. Mama sprak met de eigenaar over kopjes en schotels, borden en bestek, terwijl zijn neuriënde vader en hij achter in de winkel rondliepen. Plotseling drukte papa, met ogen waarin het vuur door verveling was ontstoken, hem een paar pannendecksels in de handen, zelf pakte hij ook een set en begon met de deksels tegen elkaar te slaan. Hij duwde David voor zich uit. ‘Kom op, jong, maak geluid.’ En samen liepen ze door de winkel, hij en papa, BENG BENG BENG!, terwijl bij de toonbank de eigenaar en mama hen probeerden te negeren. Minutenlang waren ze onoverwinnelijk.

Zijn vader kocht uiteindelijk het duurste servies. Van Aimard. ‘Als ik ooit haar hart breek, mijnheer, mag mijn echtgenote dan deze borden naar mij gooien?’

De eigenaar, verward door de achteloosheid waarmee Davids vader in zijn winkel opereerde – eerst spelend met de spullen, later smijtend met geld – pakte het servies voorzichtig in.

‘Godsamme. Nico, hou toch op, alsjeblieft.’

‘Mijn huwelijk is mij veel waard, mijnheer, ik wil dat ze de mooiste borden kan breken!’

Zulke dingen zei zijn vader. Wist hij veel dat die borden inderdaad aan diggelen geslagen zouden worden.

Zijn vader kleepte mensen uit. ‘Ik kleepte ze uit zonder dat ze het merken.’ David snapte niet goed wat hij bedoelde. Achter in de winkel speelde hij terwijl zijn vader mensen juist aankleepte. Hij mat hen op, spelden tussen zijn tanden geklemd, stoffen over zijn schouder gedrapeerd. De klanten staarden gespannen voor zich uit, sommigen lieten hun blik vriendelijk op David rusten, anderen keken bewust van hem weg. ‘Drie weken, meneer, het is even wachten, dan heeft u het mooiste *Italian design*. Met de hand gemaakt. De beste stof. Van ons exclusieve merk. Speciaal voor u. Alleen van mij. De mens is niet uniek, wel wat hij draagt. Vindt u niet?’

David speelde verder. Dinosauriërs, ridders, lego, hij mocht zoveel lawaai en rommel maken als hij wilde. Papa had hem graag in de winkel. De klanten mochten hem. ‘Partner,’ zo noemde hij hem tegenover zijn klanten. ‘Mijn partner.’ En David kraaide met zijn speelgoed. Ieteliejen Diesain. Ieteliejen Diesain.

Op zijn zevende kende hij de belangrijkste kledingmerken die Schijndels & Blijkers verhandelde uit zijn hoofd.

Mignon
Fratelli Aggreable

Bosanovo
Barbara Strotti & Company
Marenzio
Lorenzini di Roma
Ward and Blow
Stradella
Savall Limited

David wist welke merken gewild en duur waren, of ze werkelijk met de hand waren gemaakt door een kleermaker in Modena of door Chinese illegalen in een ondergrondse werkplaats in Sicilië, of ze na een jaar uit elkaar vielen omdat ze al vier jaar in een pakhuis vol motten hadden gelegen – hij wist alles. Hij kon het zelfs horen. Aan de manier waarop de stof klonk kon hij merk en maat van een overhemd afleiden, gewoon met zijn ogen dicht. Het was zijn gave. Vol trots toonde papa aan de klanten wat zijn zoon kon. ‘Ga jij daar zitten, met je rug naar ons en je ogen dicht, en luister. En u meneer, u mag uw jas pas uitdoen als mijn goede zoon gereed zit, we willen geen vals spel.’

En als David zat en luisterde naar hoe de klant zijn bovenkleding uittrok, naar het zachte, fluisterende geritsel van het overhemd dat tegen hem sprak, vulden zijn gedachten zich met een dansende waas van kleuren, letters en getallen, waarin langzaam contouren zichtbaar werden. De stof kwam tot leven, hij luisterde en hoorde als een dokter door een stethoscoop, en hij stelde een diagnose. ‘Negenendertig. Bavotti. Zijde.’

Stilte.

‘Klopt het meneer?’

Ze keken in de kraag.

‘Een wonder, mijnheer, een wonder. En hoe oud is dat knaapje van u?’

‘Slechts zeven jaren op deze aarde.’

‘Laten we het nog een keer doen.’

‘Als u wacht op een volgende klant, mijn beste, dan zal mijn telg nogmaals zijn gave tonen. Mag ik u ondertussen dit fraaie exemplaar van Marenzio tonen, in uw maat. Ziet u de kleur die uw gelaat ophaalt, als de zon die onze wateren doet schitteren?’

‘Ik zou veertig nemen, papa,’ zei hij.

‘Jodokus?’

‘Marenzio valt kleiner dan Bavotti.’

‘Mijn hemel! Uw zoon! Uw zoon is een connaisseur, u moet met pensioen, mijn beste Schijndels. Ha ha! Wacht, ik neem er twee!’

Op zaterdagmiddagen stond de winkel vol met ontblote bovenlijven van mannen, vergezeld door vrouwen die Davids kunsten wilden ervaren. In de winkel sprak niemand een woord, papa stond dienstbaar en stralend aan de zijlijn, dozen met overhemden in zijn handen. En in de hoek zat David op een stoel te luisteren naar hoe een volgende kandidaat tot leven kwam, naar de knopen die krijsend uit de gaten werden geduwd, de manchetten die zuchtend werden opgevouwen, de wapperende stof die moeizaam ademde door zwaar okselzweet.

‘Tweeënveertig, mouwlengte zeven, katoen, Stradella, vadermoordenaar.’

Een wonderkind, zeiden de mensen. ‘Die jongen is goud waard!’

Allemaal vertrokken ze met een of meerdere hemden van Schijndels & Blijkers. ’s Avonds, als mama de admi-

nistratie had gedaan en onbezorgd door de woonkamer huppelde, mocht hij langer opblijven en op zondag bakte ze dan pannenkoeken. Voor hem. Hij liet het geld rollen, zei ze, hij schudde de buidels en maakte los wat vast zat. Hartstochtelijk klopte ze het beslag.

*

Mama was de drijvende kracht van de winkel. Dat zei zijn vader. 'Zonder mam zinkt de boel. Ja, zonder haar zou onze hele wereld vergaan. Mama is onze boei.'

Ze had iets jongensachtigs en als ze met z'n drieën naast elkaar stonden leek ze door haar ranke, kleine gestalte eerder Davids oudere zus dan papa's echtgenote. Ze was jonger en leniger dan zijn vader die met zijn gezette lichaam, zijn ouwelijke hoed, kostuum en overjas de indruk maakte uit een lang vervlogen eeuw afkomstig te zijn. Papa behandelde hen allebei even vaderlijk en als een jaloerse oudere zus leek mama zich soms van hun mannenwereld uitgesloten te voelen.

'Mijn mannequin,' zo noemde zijn vader haar. Ze was niet alleen mooi, ze had ook smaak. Papa had de verkooppraatjes, mama had de stijl. Zij herkende de mooie kleding, zij had die gevoeligheid die nodig was om uit al de aangeboden overhemden de juiste te selecteren voor de provinciale bevolking. Ze zorgde dat de mensen terugkwamen omdat hun smaak werd bevestigd: niet te gewaagd, niet te oubollig, net fris genoeg, toch klassiek.

Was het haar harteloze jeugd geweest waardoor ze niemand vertrouwde, zeker niet die Italianen die hen opzadelden met dozen vol rommel? Niet zelden stuurde ze be-